

ADVIES Nr. 2.260

Zitting van dinsdag 21 december 2021

Ecocheques - Bespreking van de lijst - Cyclus 2020 - Follow-up van het advies nr. 2.200 en het advies nr. 2.232

x   x   x

3.131
2.971

ADVIES Nr. 2.260

Onderwerp: Ecocheques - Bespreking van de lijst - Cyclus 2020 - Follow-up van het advies nr. 2.200 en het advies nr. 2.232

Door de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/8 van 3 maart 2021 brengt de Raad een aantal aanpassingen aan in de lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden, voornamelijk betreffende het Europees energielabel.

In het advies nr. 2.232, dat de Raad samen met die collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/8 heeft uitgebracht, verbindt de Raad zich ertoe de lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden, eind 2021 te herzien, rekening houdend met de verwachte ontwikkelingen van het Europees energielabel, voornamelijk betreffende lichtbronnen, enerzijds en de korte keten (eco-verantwoord ambacht inbegrepen) anderzijds.

In dat licht komt er dus een evaluatie van de lijst op een kortere termijn dan die bepaald in artikel 4 van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98.

De bespreking van die kwesties werd toevertrouwd aan de commissie Sociale Zekerheid.

Op verslag van die commissie heeft de Raad op 21 december 2021 de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/9 samen met het volgende bijbehorende eenparige advies uitgebracht.

x x x

ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD

I. INLEIDING

A. De Raad spreekt zich in zijn adviezen nr. 2.033 van 23 mei 2017 en nr. 2.136 van 16 juli 2019 uit over de toekomstige aanpassingen van de lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden en gaat enkele verbintenissen aan, met name in verband met het Europees energielabel, de korte keten en het ambacht.

In diezelfde adviezen vindt de Raad bovendien dat het immers enkel zin heeft nieuwe ecologische producten en diensten aan de lijst toe te voegen alsook inhoudelijke aanpassingen aan te brengen, indien dat gebeurt op basis van ecologische beleidsontwikkelingen en nieuwe ecologische inzichten, voor zover die inzichten gebaseerd zijn op geloofwaardige en betrouwbare criteria. Bijgevolg wijst er Raad er eveneens op dat de lijst in de toekomst eventueel op kortere termijn geëvalueerd zou kunnen worden dan de termijn bepaald in artikel 4 van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98, d.w.z. om de twee jaar in de even jaren. Die evaluatie kan gebeuren op basis van voorstellen van de bevoegde overheden en andere concrete aanpassingsvoorstellen, die beantwoorden aan de criteria die hij met name in zijn genoemde advies nr. 2.033 heeft bepaald.

B. De Raad herinnert eraan dat hij door de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/7 van 3 maart 2020, met inachtneming van voornoemde principes, een aantal aanpassingen aanbrengt in de lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden, met name met betrekking tot bioproducten en het Europees energielabel.

In zijn advies nr. 2.200 dat samen met die collectieve arbeidsovereenkomst werd uitgebracht, benadrukt de Raad dat hij vóór september 2021 van start zal gaan met een buitengewone evaluatie, gezien de verbintenissen die hij in dit advies heeft aangegaan betreffende:

- het Europees energielabel, zowel voor lichtbronnen (lampen/gloeilampen) als voor de evaluatie van de klasse die moet worden toegekend, met name aan televisies en monitoren, rekening houdend met de beschikbare informatie die noodzakelijk is voor die evaluatie en die onder meer betrekking moet hebben op het marktaandeel van elke klasse;
- de korte keten, met inbegrip van het ambacht indien er ondertussen ontwikkelingen geweest zijn.

C. De Raad geeft met de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/8 en in zijn advies nr. 2.232 van 13 juli 2021 gevolg aan bovengenoemde verbintenis en acht het wenselijk de lijst te verduidelijken en aan te vullen, voornamelijk in de categorie "Ecologische producten en diensten", rubriek "Energievriendelijke elektro".

Hij wil die rubriek echter uiterlijk eind 2021 herzien met het oog op de eventuele inwerkingtreding van een aangepaste lijst op 1 januari 2022, in het bijzonder met betrekking tot lichtbronnen, zoals ook het geval was voor televisies en beeldschermen, rekening houdend met de ontwikkelingen in verband met het Europees energielabel en de nieuwe concrete constatering inzake beschikbaarheid en prijzen van die producten binnen elke klasse van de nieuwe schaal. In het bijzonder is het zo dat, indien er blijkbaar een gebrek aan evenwicht is tussen het criterium van de koopkracht en dat van het ecologische karakter, één of meer klassen toegevoegd kunnen worden.

De "korte keten" zal de Raad tijdens bovengenoemde buitengewone evaluatie bespreken. De Raad herhaalt namelijk zijn bezorgdheid dat de lijst moet worden aangepast op grond van nieuwe geloofwaardige en betrouwbare ecologische concepties. De Raad merkt echter op dat dat voor de "korte keten" de bevoegde instanties, samen met de sociale gesprekspartners van de land- en tuinbouwsector, in samenwerking met de drie gewesten, nog werken aan een mechanisme voor de erkenning en zelfs etikettering, maar dat één en ander nog geverifieerd of verfijnd moet worden.

Eveneens met betrekking tot de korte keten vraagt de Raad dat er, met het oog op een eventuele toevoeging aan de lijst, criteria en/of een label worden uitgewerkt en uitgevoerd die het ecologische ambacht certificeren.

Die verbintenis wordt in dit advies geconcretiseerd. Tijdens zijn werkzaamheden heeft de Raad kunnen rekenen op de waardevolle medewerking van een vertegenwoordiger van de FOD Economie, algemene directie Energie.

II. AANPASSINGEN IN DE LIJST

A. Doelstellingen, algemene principes en criteria die aan de basis liggen van de bespreking van de lijst

De Raad herinnert eraan dat hij in zijn voornoemde advies nr. 2.033 de doelstellingen, algemene principes en criteria herhaalt die aan de basis liggen van de bespreking van de lijst, en die hij reeds heeft geformuleerd in zijn advies nr. 1.928 van 24 maart 2015 betreffende de evaluatie 2014 van de lijst.

In datzelfde advies nr. 2.033 alsook in zijn adviezen nr. 2.078 van 27 februari 2018 en de voornoemde adviezen nr. 2.200 en nr. 2.232, onderstreept de Raad dat de hem voorgelegde toekomstige voorstellen voor aanpassing van de lijst aan die doelstellingen, algemene principes en criteria moeten beantwoorden.

De Raad bevestigt die doelstellingen, algemene principes en criteria, die hij bij deze bespreking heeft toegepast.

B. Aanpassingen van de lijst

De Raad heeft een grondig onderzoek gewijd aan de ontwikkelingen die zich sedert de aanneming van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/8 hebben voorgedaan, in het licht van de verbintenissen die hij in zijn eerder genoemde adviezen nr. 2.200 en nr. 2.232 (en in zijn voornoemde adviezen nr. 2.033 en nr. 2.136) is aangegaan, rekening houdend met de informatie die hem is toegezonden.

De Raad heeft de aanvragen voor toevoegingen en aanpassingen aan de lijst die hem sedert de aanneming van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/8 werden voorgelegd eveneens aandachtig bestudeerd.

1. Met betrekking tot de categorie "Ecologische producten en diensten" – rubriek "Energievriendelijke elektro" – "Lichtbronnen"

a. Retroacta en context

Voor de rubriek "Energievriendelijke elektro" – "Lichtbronnen", herinnert de Raad eraan dat hij voor het bepalen van de energieklassen, in de bij de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98/7 gevoegde lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden, rekening heeft gehouden met de relevante informatie van een vertegenwoordiger van de FOD Economie, algemene directie Energie, gebaseerd op de informatie van de Europese databank voor energie-etikettering (Eprel). De gegevens die daaruit afkomstig zijn, hebben betrekking op het percentage en het aantal modellen dat beschikbaar is op de Belgische markt, uitgesplitst per energiekلاسe. Deze resultaten werden bevestigd door interne bronnen van bepaalde organisaties.

De Eprel-databank bevat informatie over de producten afkomstig van leveranciers (fabrikanten, invoerders of gevolmachtigde vertegenwoordigers) over energie-etikettering, technische informatie en controle van gelijkvormigheid. Het was de bedoeling dat het vanaf eind 2021 of in 2022 mogelijk zou zijn statistische gegevens voor grondige analyses te extraheren. Dat lijkt echter nog niet het geval te zijn.

b. Herbespreking van de rubriek - "Energievriendelijke elektro" - "Lichtbronnen"

De Raad herinnert eraan dat hij na de bespreking van het juridisch kader en de beschikbare gegevens, die hij heeft gerealiseerd in zijn voornoemd advies nr. 2.232, vaststelt dat die gegevens onvoltallig, beperkt en onvolledig zijn.

In zijn eerder genoemd advies nr. 2.232 verbindt de Raad zich er bijgevolg toe de rubriek "Energievriendelijke elektro" – "Lichtbronnen" uiterlijk eind 2021 te herzien, rekening houdend met de ontwikkelingen in verband met het Europees energielabel en de nieuwe concrete constatering inzake beschikbaarheid en prijzen van die producten binnen elke klasse van de nieuwe schaal. In het bijzonder is het zo dat, indien er blijkbaar een gebrek aan evenwicht is tussen het criterium van de koopkracht en dat van het ecologische karakter, één of meer klassen toegevoegd kunnen worden.

c. Resultaat van de bespreking van de lichtbronnen door de Raad

De Raad wijst erop dat hij voor de monitoring waartoe hij zich heeft verbonden opnieuw kon rekenen op de waardevolle expertise van een vertegenwoordiger van de FOD Economie, algemene directie Energie. Uit de door die laatstgenoemde verstrekte informatie blijkt dat de zoekfunctie in de Eprel-databank momenteel niet beschikbaar is. Dat leidt ertoe dat de gegevens manueel verzameld moeten worden. Met de op deze manier verkregen resultaten krijgt men echter geen volledig en betrouwbaar beeld van de respectieve marktaandeelen van lichtbronnen binnen elke klasse van de nieuwe schaal, noch van hun beschikbaarheid en hun prijs.

Volgens de informatie die door de vertegenwoordiger van de FOD Economie aan de Raad werd verstrekt, dekt de huidige lijst, die de lichtbronnen van de klassen A, B, C of D omvat, echter een voldoende groot aanbod lichtbronnen die op de markt beschikbaar zijn en bovendien goed presteren op het vlak van energie.

Gelet op deze elementen acht de Raad het aangewezen de huidige lijst niet aan te passen. Tijdens de volgende bespreking van de lijst zal hij een nieuwe analyse uitvoeren. Die zal desgevallend betrekking hebben op de andere elektrische apparaten met een Europees energielabel.

d. Schrapping van een overgangperiode uit de lijst

De Raad vestigt de aandacht erop dat de lijst in de rubriek "Energievriendelijke electro" het volgende punt bevat "Alle elektrische apparaten, met uitzondering van lichtbronnen, die vóór 1 november 2020 op de markt werden gebracht met het Europees energielabel van klassen A+, A++ of A+++ en die tot 30 november 2021 verkocht mogen worden".

Hij stelt vast dat de daarmee bedoelde overgangperiode is afgelopen en vindt dus dat dit punt van de lijst moet worden geschrapt.

2. Met betrekking tot de korte keten

a. Retroacta en context

De Raad herinnert eraan dat hij in zijn voornoemd advies nr. 2.232 de sterke ontwikkeling vaststelt van het concept van de “korte keten”, een distributiewijze waarin maximaal één (of geen) tussenpersoon tussen de producent en de consument staat. Op Belgisch niveau constateert de Raad een toename van dit soort van consumptie, met name als gevolg van de gezondheids crisis door het coronavirus.

In zijn advies nr. 2.232 herhaalt de Raad eveneens zijn bezorgdheid dat de lijst moet worden aangepast op grond van nieuwe geloofwaardige en betrouwbare ecologische concepties. Daartoe moeten de betrokken overheden duidelijke definities en precieze voorwaarden omschrijven. Hij vraagt dus dat het erkennings- en etiketteringsmechanisme dat momenteel in de gewesten wordt uitgewerkt door de bevoegde instanties en met de sociale gesprekspartners uit de land- en tuinbouwsector, wordt afgerond voordat hij zich uitspreekt.

b. Toevoeging aan de lijst van een nieuwe categorie “Korte keten”

- 1) De Raad stelt vast dat hij van de sociale gesprekspartners uit de land- en tuinbouwsector gedetailleerde informatie heeft gekregen betreffende het tussen de drie gewesten bereikte akkoord met het oog op de invoering van een licentie voor de “korte keten” in het hele land. Zo kon hij kennisnemen van het convenant dat tussen de betrokken gewestelijke instanties werd afgesloten en van de voorwaarden waaraan de producenten moeten voldoen.
- 2) Volgens de aldus gesloten overeenkomst wil de korte keten een meer duurzame consumptie van lokale land- en tuinbouwproducten stimuleren. Het nastreefde doel is een rechtstreekse relatie tussen de producent en de consument tot stand te brengen, en zo te zorgen voor een grotere betrokkenheid van die laatste. Bovendien is de korte keten een manier om consumenten inzicht te geven in en te sensibiliseren rond de land-/tuinbouwpraktijken en de productieprocessen, alsook de seizoenen en de duurzaamheid van de productie en de afzet.

Volgens deze overeenkomst betekent de korte keten de rechtstreekse verkoop aan de consument door een land- of tuinbouwer in hoofd- of bijberoep, als natuurlijk persoon of rechtspersoon, of door één tussenschakel, van zijn eigen producten of een deel daarvan, of van verwerkte/afgeleide producten. Er moet een drempelwaarde van 50% producten in de korte keten worden bereikt. Voor verwerkte/afgeleide producten moeten de gebruikte grondstoffen in principe afkomstig zijn uit de eigen productie van de landbouwer of uit de lokale omgeving. Het lokale karakter is immers een belangrijk aspect van de korte keten.

Actoren uit de grootdistributie en de voedselverwerkende industrie worden niet als korte keten beschouwd, omdat het product niet langer eigendom van de producent is en de producent niet onafhankelijk zijn prijs kan zetten.

De verkooppunten in de korte keten zijn dus:

- hoeves of hoevewinkels, al dan niet op het bedrijf gelegen;
- automaten;
- zelfpluk;
- boerenmarkten;
- “voedselteams”: een voedselteam is een groep mensen uit dezelfde buurt die samenwerken om een waaier aan voedingsproducten rechtstreeks bij de producent aan te kopen. De leden van elk team hebben toegang tot een webwinkel en kiezen uit producten van producenten die een aanbod hebben voor desbetreffend team. Het team beschikt over een eigen depot of opslagplaats, waar het bestelde voedsel wekelijks wordt geleverd. Elk teamlid stort het bedrag dat hij verschuldigd is op de gezamenlijke rekening, en vanaf die rekening betaalt de groep de producenten;
- afhaalpunten van groentenabonnementen;
- CSA-boerderijen (Community Supported Agriculture): dit is de aankoop van een (jaar)abonnement voor de zelfpluk van fruit/groenten rechtstreeks op de productieplaats;
- webwinkels;
- coöperaties;
- buurderijen.

De voornoemde verkooppunten die voldoen aan de principes voor de verkoop in de korte keten, kunnen het door de VLAM en APAQ-W erkende label “Recht van bij de boer” of “En direct de la ferme” toegekend krijgen:

Elke Belgische producent kan één van deze twee labels aanvragen. Het verkrijgen van één van deze labels maakt het mogelijk ecocheques te aanvaarden voor producten in de korte keten voor elk verkooppunt van de producent dat aan de vereiste voorwaarden voldoet, en dit op het hele Belgische grondgebied. Er zullen regelmatig controles worden gedaan door de gewestelijke diensten die instaan voor het beheer van het concept van de korte keten: de VLAM voor het Vlaams Gewest en APAQ-W voor het Waals Gewest. Producenten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen aansluiting aanvragen bij één van beide labels.

- 3) Rekening houdend met het ingevoerde licentiesysteem en met de doelstellingen en voorwaarden die aan de basis daarvan liggen, die tegemoet komen aan zijn bekommernissen, is de Raad van mening dat er een nieuwe vierde categorie moet worden toegevoegd aan de lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden: de “korte keten”, namelijk “Land- en tuinbouwproducten die in de korte keten worden verkocht door houders van de licenties “Recht van bij de boer” en “En direct de la ferme”, erkend door de VLAM en APAQ-W”.

De Raad acht het bovendien aangewezen om, ter wille van de samenhang van de lijst, de “Abonnementen en aansluitingen voor volkstuinten”, die momenteel zijn opgenomen in de rubriek “Duurzaam tuinieren” van de categorie “Duurzame mobiliteit en vrije tijd”, in die nieuwe categorie op te nemen.

3. Met betrekking tot het ambacht

De Raad herinnert eraan dat hij in zijn eerder genoemde adviezen nr. 2.200 en nr. 2.232 vraagt dat er criteria en/of een label worden uitgewerkt en uitgevoerd die het ecologische ambacht certificeren, en garanderen dat de aangekochte producten eco-verantwoord ambachtelijk geproduceerd werden.

Hieromtrent werd aan de Raad geen enkele ontwikkeling gemeld. Hij herhaalt dus zijn verzoek en bevestigt zijn verbintenis om tijdens een volgende evaluatiecyclus na te gaan of de lijst met de aankoop van ecologisch verantwoorde artisanale producten tijdens een volgende evaluatiecyclus aangevuld kan worden.

C. Aanpassingen aan de website “MyEcocheques.be”

Om ervoor te zorgen dat de nieuwe lijst van producten en diensten die met ecocheques aangekocht kunnen worden goed wordt begrepen en correct wordt toegepast, wil de Raad dat de algemene lijst van voorbeelden en de thematische lijsten van de uitgevers en de VIA, beschikbaar op hun gezamenlijke website “MyEcocheques” (<https://www.myecheques.be>) zo spoedig mogelijk worden aangepast aan de aanpassingen die in deze lijst zijn aangebracht, in samenwerking met de sociale gesprekspartners, zoals ook het geval was bij de invoering van deze lijsten van voorbeelden.

III. TOEKOMSTIGE EVALUATIES VAN DE LIJST

A. De Raad herinnert eraan dat artikel 4 van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98, stipuleert dat de volgende cyclus voor de evaluatie van de lijst plaatsvindt in 2022, meer bepaald vanaf september 2022.

Die evaluatie kan eveneens gebeuren op basis van voorstellen van de bevoegde overheden en andere concrete aanpassingsvoorstellen of interpretatievragen die voldoen aan de door de Nationale Arbeidsraad vastgestelde criteria en die uiterlijk op 30 juni 2022 rechtstreeks aan de Nationale Arbeidsraad worden bezorgd.

B. Tijdens die evaluatie zal de Raad met name de ontwikkelingen bespreken in verband met het Europees energielabel, in het bijzonder met betrekking tot lichtbronnen, alsook met betrekking tot het ambacht.

C. Wat betreft de categorie “Hergebruik, recyclage & afvalpreventie” – rubriek “Aankoop tweedehandsproducten”, herinnert de Raad er voorts aan dat de rubriek “Aankoop tweedehandsproducten” het punt “Alle elektro met het Europese energielabel, zoals gedefinieerd in de rubriek ‘energievriendelijke elektro’”, bevat.

De aankoop van tweedehandsproducten, met inbegrip van elektrische apparaten, maakt deel uit van een doelstelling op het vlak van recyclage, maar ook op het vlak van circulaire economie. In zijn advies nr. 2.200 van 3 maart 2021 geeft de Raad echter aan dat hij voornemens is de lopende ontwikkelingen en beleidsmaatregelen op het meest gepaste moment te bespreken, wat er eventueel toe zou kunnen leiden dat bijvoorbeeld vooruitgang op het vlak van de circulaire economie in aanmerking genomen zou kunnen worden.

Bovendien moet dit soort aankopen worden geanalyseerd uitgaande van een op de analyse van de levenscyclus gebaseerde aanpak, d.w.z. een alomvattende evaluatie, op basis van meerdere criteria, van de impact op het milieu om de kwantificeerbare effecten van producten en diensten op het milieu te meten. De levenscyclusfasen van een product omvatten echter niet enkel het gebruik, maar ook de ontginning van grondstoffen die nodig zijn voor de fabricatie van het product, met inbegrip van het gebruik van de benodigde energie, de distributie, de inzameling en eliminatie van het product aan het einde van zijn levenscyclus, alsook alle vervoersfasen.

Desalniettemin verbruiken de oudste elektrische apparaten (10 jaar voor koelkasten) tijdens de gebruiksfase zodanig veel elektriciteit dat de milieu- en financiële gevolgen voor de consument niet positief zijn, omdat hun energieverbruik bijzonder hoog is in vergelijking met nieuwe elektrische apparaten met een Europees energielabel zoals vermeld in de lijst.

De Raad is bijgevolg van oordeel dat, om een evenwicht tussen deze bekommernissen en doelstellingen te garanderen, de tweedehands aangekochte elektrische apparaten minimale energieniveaus moeten bereiken. Hij is dan ook voornemens om tijdens de volgende evaluatiecyclus, het punt "Alle elektro met het Europese energielabel, zoals gedefinieerd in de rubriek 'energievriendelijke elektro' " van de lijst te opnieuw te bespreken in het licht van dit te bereiken evenwicht en de op dat moment beschikbare informatie.
